

Arghiri Emmanuel, Technologie appropriée ou technologie sous-développée?, Collection Perspective Multinationale, Presse Universitaire de France, Paris 1981. 189 s., 135,50 kr.

Teknologioverførsel udgør et hovedemne i dialogen eller konflikten mellem Nord og Syd. Teknologien repræsenterer på én gang et defensivt/offensivt våben for de industrialiserede landes know how og et tilpasningskrav for udviklingslandene.

Den, som taler om teknologioverførsel, taler også om intervention fra de multinationale selskaber (MNS). Det er alene disse selskaber, som har den reelle teknologiske magt, og MNS unddrager sig på grund af deres transnationale karakter let enhver kontrol fra statsside.

Teknologioverførslen ved hjælp af MNS rejser et andet problem. Det vedrører den perifere økonomis integration i det dominerende kapitalistiske system og yderligere accellereringen af periferiens afhængighed af centret. Samtidig er det imidlertid indlysende, at de perifere samfund ønsker at industrialisere sig så hurtigt som muligt for at komme ud af deres underudviklingstilstand. Det kan som eksempel nævnes, at hele den tredje verden i 1977 kun producerede 9 pct. af verdens industriproduktion. Hvorledes skal man så bryde denne onde cirkel: Industrialisering-MNS-kapitalisme-integreret afhængighed?

På dette punkt står 2 synspunkter imod hinanden. Det ene forsvarer ideen om den tilpassede teknologi, dvs. en teknologi der først og fremmest er arbejdskraft-intensiv. En sådan teknologi lader det pågældende samfund udvikle sig langsomt, men rigtigt imod fremskridt, uden at det medfører alvorlige socio-kulturelle brud. En anden fordel ved en sådan overførsel er, at den kan begrænse MNS's indflydelse.

Den marxistiske økonom A. Emmanuel, forfatter af den bekendte bog Det ulige Bytte, vender sig i sin seneste bog mod dette synspunkt. Han mener, at en tilpasset teknologi er det samme som en underudviklet teknologi, som kun fortsætter og styrker landets underudvikling. Det er netop dette, man skal undgå.

Emmanuels alternativ er hovedsagelig baseret på 3 postulater:

1. Han fastholder, at den mest kapitalintensive teknologi, dvs. den mest moderne, maksimerer mængden af varer, som er disponible for befolkningen, og dermed det sociale velfærd.
2. Overførslen af den mest moderne teknologi fremskynder udviklingen i de mest industrialiserede lande og styrker den tredje verdens udvikling.
3. Eftersom MNS kontrollerer denne avancerede teknologi, bliver de den privilegerede sektor i den tredje verdens teknologiske udvikling. Denne

Arghiri Emmanuel, Technologie appropriée ou technologie sous-développée?, Collection Perspective Multinationale, Presse Universitaire de France, Paris 1981. 189 s., 135,50 kr.

Teknologioverførsel udgør et hovedemne i dialogen eller konflikten mellem Nord og Syd. Teknologien repræsenterer på én gang et defensivt/offensivt våben for de industrialiserede landes know how og et tilpasningskrav for udviklingslandene.

Den, som taler om teknologioverførsel, taler også om intervention fra de multinationale selskaber (MNS). Det er alene disse selskaber, som har den reelle teknologiske magt, og MNS unddrager sig på grund af deres transnationale karakter let enhver kontrol fra statsside.

Teknologioverførslen ved hjælp af MNS rejser et andet problem. Det vedrører den perifere økonomis integration i det dominerende kapitalistiske system og yderligere accellereringen af periferiens afhængighed af centret. Samtidig er det imidlertid indlysende, at de perifere samfund ønsker at industrialisere sig så hurtigt som muligt for at komme ud af deres underudviklingstilstand. Det kan som eksempel nævnes, at hele den tredje verden i 1977 kun producerede 9 pct. af verdens industriproduktion. Hvorledes skal man så bryde denne onde cirkel: Industrialisering-MNS-kapitalisme-integreret afhængighed?

På dette punkt står 2 synspunkter imod hinanden. Det ene forsvarer ideen om den tilpassede teknologi, dvs. en teknologi der først og fremmest er arbejdskraft-intensiv. En sådan teknologi lader det pågældende samfund udvikle sig langsomt, men rigtigt imod fremskridt, uden at det medfører alvorlige socio-kulturelle brud. En anden fordel ved en sådan overførsel er, at den kan begrænse MNS's indflydelse.

Den marxistiske økonom A. Emmanuel, forfatter af den bekendte bog Det ulige Bytte, vender sig i sin seneste bog mod dette synspunkt. Han mener, at en tilpasset teknologi er det samme som en underudviklet teknologi, som kun fortsætter og styrker landets underudvikling. Det er netop dette, man skal undgå.

Emmanuels alternativ er hovedsagelig baseret på 3 postulater:

1. Han fastholder, at den mest kapitalintensive teknologi, dvs. den mest moderne, maksimerer mængden af varer, som er disponible for befolkningen, og dermed det sociale velfærd.
2. Overførslen af den mest moderne teknologi fremskynder udviklingen i de mest industrialiserede lande og styrker den tredje verdens udvikling.
3. Eftersom MNS kontrollerer denne avancerede teknologi, bliver de den privilegerede sektor i den tredje verdens teknologiske udvikling. Denne

slutning fører frem til en stærk kritik imod dem, der bebrejder MNS at være ansvarlige for underudviklingen.

Allerede ved at vove at fremsætte disse 3 postulater har Emmanuel bidraget til en mindre "revolution" i den bitre debat omkring teknologioverførsel. Og hans synspunkter, som netop er fremsat af en kendt marxistisk økonom, er i mange henseender provokerende. Det er ikke muligt her at gå i detaljer, men lad os kort se på Emmanuels postulater.

ad 1. Kun den kapitalintensive teknologi er i stand til at frembringe positive effekter, som kan medføre kvalitative forandringer i periferien. Men hvorledes kan periferien skaffe den nødvendige kapital til at indføre den avancerede teknologi? Ved alle tænkelige midler, svarer Emmanuel, og han tøver ikke med at anbefale udviklingslandene at gældsætte sig massivt, hvis det er nødvendigt. Han er klar over, at en sådan strategi uundgåeligt vil føre til "kapitalisme" i modtagerlandet, men peger på, at hans studie drejer sig om tekniske fremskridt som et led i kapitalistiske landes relationer.

ad 2. Overførslen af den mest avancerede teknologi betyder en fremskyndelse af periferiens udvikling, og følgelig må den såkaldt tilpassede teknologi forkastes. Det er sandt, at teknologien ikke er neutral, for den frembringer forhold af den samme natur, som findes i centret, dvs. kapitalistiske forhold. Hvis dette er rigtigt, argumenterer Emmanuel, så medfører den tilpassede teknologi forhold af en anden karakter, og det er en mere inhuman underudvikling. Emmanuel kritiserer ud fra de samme synspunkter de teorier, der vedrører den såkaldt selvcentrerede udvikling. Såfremt nemlig den tredje verden ville være befriet for enhver fremmed dominans og udnyttelse, ville den højst have samme objektive vilkår som England i det 19. århundrede, og den årlige vækst i den engelske økonomi dengang var 1,4 pct. Med en sådan vækstrate er det indlysende, at den tredje verden måtte opgive ethvert håb om nogen sinde at indhente England af i dag, fordi dette har eller har haft en gennemsnitlig vækstrate, der var dobbelt så stor. - Endelig peger Emmanuel på, at de såkaldt "socialistiske" lande er lige så ivrige efter at importere teknologi som de "kapitalistiske". Lenins koncessionslov fra 1920 gav udenlandske investorer enorme fordele, og denne linie kan følges helt op til nutiden. Kinas og Vietnams seneste investeringslove kan her udmærket konkurrere med reglerne i liberalistiske lande som for eksempel Brasilien og Taiwan.

ad 3. Vedrørende MNS og deres rolle for udviklingslandene er Emmanuels opfattelse stik mod den almindelige. For han vil ikke indrømme, at de på forhånd spiller en negativ rolle, og han vil heller ikke indrømme, at deres hoved-

mål består i at investere i periferien. For ham er MNS i virkeligheden instrumenter for teknologioverførslen, og de har 3 optioner. For det første kan de eksportere deres produkter, og hvis det ikke er muligt, kan de for det andet sælge deres teknologi og opnå royalties, eller for det tredje investere deres kapital i åbningen af en filial. Et MNS foretrækker normalt, som enhver anden virksomhed, at sælge teknologi, snarere end at investere sin kapital. Og hvorfor? Simpelthen fordi investering er et middel, hvorimod salg for kapitalisten er et mål i sig selv.

Over for Emmanuels argumenter kan 2 spørgsmål rejses. Det første er, at udviklingslandene i almindelighed mangler de nødvendige tekniske og administrative forudsætninger for at styre den moderne teknologi. Og for det andet så har teknologioverførslen ofte medført alvorlige kulturelle brud i periferien, således at man kan spørge, hvorledes man kan bevare den endogene kultur og samtidig integrere den exogene teknologi i samfundet?

Til det første spørgsmål svarer Emmanuel, at det vil være illusorisk at danne tekniske og administrative rammer før teknologien. Til det andet spørgsmål svarer han, at en forudsætning for at finde en teknologi, som passer sammen med en given kultur, er, at "kulturen" eksisterer forud for teknologien. Men der eksisterer i dag ikke nogen egentlig national teknologi, tværtimod er der en fælles teknologi for alle de industrialiserede lande trods deres øvrige forskelligheder. Kort sagt vender Emmanuel sig imod hele ideen om at bevare det kulturelle særpræg på bekostning af underudvikling, for dette særpræg er intet andet end en "turistkultur" eller en zoologisk have.

Emmanuels bog har skabt en livlig debat, først og fremmest med Celso Furtado og Hartmut Elsenhans, og man må give kritikken ret i, at Emmanuel generaliserer alt for meget, og at han har en næsten mystisk tro på teknologien. Denne antager for ham næsten den samme funktion som kolonialismen i Indien havde for Marx. Endelig ser han næsten fuldstændig bort fra de negative virkninger af MNS's indflydelse i udviklingslandene.

Alligevel er der tale om en meget vigtig bog, en bog som vil chokere, provokere og vende op og ned på tilvante forestillinger, og på næsten hver side finder læseren sig tvunget til at tage stilling. Den vender sig lige fuldt imod UNCTAD-specialister, mod ofte skråsikre universitetsfolk og mod "auto-centrerede" marxister.

Mehdi Mozaffari